

La sentència que deixava en llibertat el criminal nazi Erich Priebke ha aixecat una forta polèmica. Però al darrere del cas hi ha interessos perquè no es digui que hi ha un poder internacional que durant anys ha protegit oficials ex-nazis, sobretot a Llatinoamèrica.

El cas Priebke amaga foscos interessos

Agostino Quistelli, el jutge militar que ha posat en llibertat l'ex-capità de les SS ha tingut la gosadia de dir: "La meua sentència és revolucionària, perquè reconeix que Priebke és culpable de la matança de les Fosses Ardeatines contràriament al que havia fet el 1948 la sentència que havia absolt altres subordinats de Kappler. I és una sentència feta sobre la base de les normes escrites pel Tribunal de Nuremberg". Tècnicament potser el magistrat té raó, però el resultat final és la llibertat d'un criminal tot i haver estat declarat culpable de la mort de 335 víctimes civils el 1944 a les Fosses Ardeatines de Roma.

L'escàndol dels "atenuants genèrics que han fet prescriure el delicte" ha fet exclamar els juristes que han estudiat la sentència Priebke, que aquesta ha sobrepassat els límits dels principis sobre els quals es basa la Justícia (amb majúscules), és a dir el dret del poble a ser defensat. "Justícia -ha dit Cesare Simone al diari *Il Manifesto*- no és emetre una sentència. La justícia és emetre una sentència justa. D'una altra manera hauria estat justícia també la dels magistrats nazis que el 1935 decretaven l'eliminació dels nadons sense ni una gota de sang ària a les venes, o la que condemnava a ser decapitats els opositors de Hitler. Qui entén, encara que sigui poc, de dret penal sap prou bé quants segles -mil·lenis!- caldran perquè exactament el contrari d'aquestes pràctiques nazis sigui universalment reconeguda com una part integrant del dret

i la justícia". Al marge, però, de la polèmica jurídica, sobre el cas plenen des del principi nombrosos interrogants.

Priebke era amb el seu nom i cognoms a la guia telefònica de San Carlos de Bariloche (Argentina), on vivia des de feia molts anys i regentava en propietat la mantegueria Viena. Va ser localitzat per l'organització de caçanazis Simon

Actualment, no menys de cinc alts jerarques del Tercer Reich continuen vivint en plena llibertat a Bariloche, sense ser molestats.

Wiesenthal, mentre que la Interpol afirmava descaradament que mai no l'havia pogut localitzar. A partir de l'entrevista que li va fer un equip de la cadena nord-americana de televisió ABC, el 5 de maig del 1994 al carrer on vivia a Bariloche, es va destapar el tema. En l'entrevista l'ex-oficial nazi revelava sense cap penediment que feia 50 anys havia participat en la matança de les Fosses Ardeatines. L'ex-capità de les SS va ser després arrestat i a petició de la magistratura italiana extradit a Roma el 20 de novembre de l'any passat. L'extradi-

ció va ser concedida, però, ha existit un pacte? Aquesta és una pregunta que es fan ara molts membres de la comunitat jueva internacional (75 de les 335 víctimes de les Fosses Ardeatines eren jueves).

Doncs bé, els que ara opinen que la justícia no pot sobreviure sense memòria històrica, a pesar dels 50 anys passats des de la carnisseria, tenen dubtes sobre el paper que aquí han jugat tant el govern argentí com l'italià. Hi ha indicis -no comprovats- que de Buenos Aires a Roma hi va haver moltes converses poc després de la detenció de Priebke, fins arribat el moment de l'extradició.

Cal recordar que el 7 de juny del 1994, les autoritats italianes havien sol·licitat l'extradició de Priebke, però en una decisió insòlita el govern de Carlos Menem va denegar-la. Argentina, s'ha caracteritzat durant anys per protegir els responsables del nazisme. San Carlos de Bariloche és un feu alemany a Argentina. Els alemanys mantenen gairebé la totalitat de la propietat dels negocis de la construcció i l'hostaleria d'aquesta ciutat situada a 1.160 quilòmetres al sud de Buenos Aires. En aquest indret on els alemanys se senten com a centre-europa, amb un paisatge molt similar als Alps, es podien refugiar i passar inadvertits molts ex-oficials nazis. En aquests moments, no menys de cinc alts jerarques del Tercer Reich continuen vivint en plena llibertat a Bariloche, sense ser molestats per ningú.

Aquest santuari nazi, que l'any passat va acollir la cinquena Cime-

ra Iberoamericana, reproduceix l'arquitectura alemanya al bell mig dels Andes i no és difícil trobar-hi símbols nazis com la creu gamma-da que hi ha al centre comercial Sol on la constructora Lantsschert va col·locar un cartell amb les sigles de les SS, acompanyant luxosos comerços de roba i gastronomia.

Argentina sempre ha protegit aquesta colònia de vells jerarques del Tercer Reich, gent —molts d'ells— que van col·laborar estretament amb les autoritats del període de la dictadura militar, quan el país va quedar immers en un règim de repressió i presos polítics, torturats o desapareguts. En total es calcula que uns dos mil comandaments nazis van refugiar-se a l'Argentina durant els últims 50 anys. Segons relata el periodista argentí Jorge Camarasa, autor del llibre *Odessa al sur*, Priebke i els seus parlaven únicament alemany, bevien cervesa al Deutscher Klub i celebraven cada 20 d'abril l'aniversari d'Adolf Hitler a l'Hotel Colonial. A la totpoderosa colònia alemanya a Argentina hi van viure el coronel de les SS, Adolf Eichmann, segrestat i traslladat a Jerusalem el 1960 pels serveis secrets israelians i jutjat i executat a Israel, i també l'"Àngel de la mort" d'Auschwitz, Josef Mengele. Segons afirma Priebke, va ser Perón qui va obrir les portes. A més de l'Argentina, també Paraguai, Bolívia i Brasil van acollir ex-nazis, que, a Xile, durant la dictadura del general Pinochet, van col·laborar també en la repressió i les violacions dels drets humans a milers de detinguts.

Tampoc els successius governs italians han tingut cap interès a fer patir represàlies als ex-oficials nazis que van operar al seu territori. L'exemple més clar és que Priebke va ser donat per mort i el seu cas arxivat el 1962, molts anys després que aquest fugís de la presó de Rimini el 1946. Precisament ell mateix ha explicat que aquesta fugida va ser programada i executada gràcies a una xarxa anomenada Ratline, finançada i organitzada pel Vaticà a través del bisbe hongarès Alois Hudal. Aquesta xarxa per

posar fora de perill els criminals nazis —vinculada a la popular xarxa Odessa— hauria rebut també el suport dels serveis secrets occidentals que utilitzarien molts dels ex-oficials de Hitler per a accions anticomunistes. Priebke a Roma tenia no sols excel·lents relacions amb la Santa Seu, sinó també amb una cadena d'ex-oficials de la direcció aeronàutica.

Ara, Priebke, per una decisió ràpida i oportuna del ministre de Justícia italià, Giovanni Maria Flick, ha estat ingressat a la presó roma-

na de Regina Coeli. El ministre ha justificat la decisió de retornar a la presó l'ex-oficial nazi a pesar d'algunes crítiques en què se l'acusava de deslegitimar la justícia. El motiu de la detenció preventiva que serveix per calmar els ànims de la gent, és ni més ni menys la demanda d'extradició que ha acabat presentant Alemanya. Priebke, amb l'ajut d'amics neonazis segons sembla, tenia ja un pla de fugida elaborat.

A Regina Coeli han instal·lat Priebke en una cel·la de difícil ac-

Erich Priebke, durant el judici. L'antic oficial nazi, buscat des de la fi de la guerra com a criminal, va viure molts anys legalment i en plena llibertat a l'Argentina, on fins i tot hi regentava un comerç. (Foto: Efe)

Les 'gestes' del capità

"Recordo perfectament la manera d'interrogar del capità Priebke que em va colpejar violentament el tòrax i els testicles amb el puny de ferro que utilitzava habitualment amb els presoners". Són paraules escrites el 1990 pel professor Arrigo Paladini, antic membre del servei nord-americà d'informació a la Itàlia ocupada. Paladini, mort fa un any, no ha pogut assistir al procés Priebke, però la seva dona sí que ha pogut llegir el testimoni que va deixar escrit de com el capità nazi practicava la violència i la tortura al quarter general que tenia la Gestapo a la via Tasso de Roma durant el període 1943-1944.

"Les primeres vegades –continua Paladini– vaig ser interrogat i apallissat a cosses personalment pel coronel Kappler i el major Shultz. Després tres vegades més va ser el capità Priebke l'encarregat de torturar-me. A diferència dels seus col·legues el llenguatge de Priebke no era ofensiu ni vulgar i no perdia mai la calma. La seva frase recurrent era: 'Em sap greu però vostè ha de parlar; serà afusellat igualment, però podrà evitar tant de sofriment inútil'. Amb veu tranquil·la i freda, una vegada va deixar anar una altra amenaça: 'Si no parla ens veurem obligats a afusellar el seu pare'. En el tercer interrogatori em va comunicar que havien executat el meu pare... En realitat no era veritat, jo no sabia, però, que el meu pare ja feia molts mesos que havia mort a un camp de concentració".

Aquesta declaració es va fer la tarda del 15 de maig, una de les audiències més dures per a l'antic oficial del Tercer Reich, que mirava i escoltava imperturbable, amb els ulls freds, el relat emotiu de la crueltat practicada per ell mateix, "una bèstia" van dir amb els ulls plens de llàgrimes, diversos testimonis. Priebke i el seu superior, el coronel Herbert Kappler, segons ha explicat el testimoni Ambrogio Ballino, van anar la matinada del 24 de març del 1944 a la presó de Regina Coeli, on ara Priebke ocupa una cel·la. "Mai no oblidaré la seva cara", va dir Ballino, que va relatar com Priebke triava personalment els presoners que després matrien a les Fosses Ardeatines. Aquest testimoni serveix per si sol per provar que Priebke no era un simple executor, sinó que era el braç dret de Kappler, que el 1948 va ser condemnat a cadena perpètua. De moment, per a Priebke, el tribunal italià ha dictat la llibertat. **V. L.**

Romano Prodi. Les autoritats italianes han criticat la sentència.

El govern italià de centre-esquerra no està disposat que l'escàndol arribi a desprestigiar definitivament el país.

cés visual des dels alts dels jardins del Giannicolo. Hom no vol sorpreses i s'intenta evitar una acció de revenja d'un franc tirador. Quinze guàrdies penitenciaris vetllen dia i nit per la seguretat del criminal a qui se li ha concedit el dret a tenir llibres, un aparell de televisió i un ordinador personal perquè pugui escriure el llibre que ha promès.

Priebke probablement tindrà bastant temps per poder explicar la seva veritat plena de frases com aquesta publicada per un diari italià: "Hitler és l'home que va aixecar Alemanya, una nació arruïnada. Si haguéssim triomfat, avui Europa no seria el que és".

"Hi ha un ampli marge per demanar l'anul·lació de la sentència, ja sigui al tribunal d'apel·lació o al de

cassació", ha dit el president de la Cort Constitucional, Leonetto Amadei. Amadei s'ha manifestat sorprès per la desconcertant concessió dels atenuants genèrics. "No existeixen –ha dit– fonaments jurídics per a una sentència com aquesta". Però a Itàlia el *ferragosto* no perdona i les oficines judicials no treballen fins el 15 de setembre.

L'extradició sol·licitada per Alemanya no sembla que, de moment, pugui tenir èxit. El govern italià de centre-esquerra, molt diferent al Polo per la Democràcia de Berlusconi que va negociar l'extradició, no està disposat que l'escàndol d'una Itàlia presentada per la premsa internacional com un Pilats que es renta les mans, arribi a desprestigiar definitivament el país i la ja castigada justícia davant el món. El govern vol que es revisi la sentència.

A la manifestació de Roma del dia 5 d'agost, tots els oradors –el cap de govern, Romano Prodi, l'alcalde de Roma, Francesco Rutelli, i molts ministres– van insistir que no es pot oblidar la història i que finalment es farà justícia. "Un jutge té el dret a fer aquesta sentència, però nosaltres –va afirmar l'alcalde Rutelli– tenim el dret a criticar-la. Roma no oblidarà. Aquell tret al clatell a les Fosses Ardeatines va ser una pàgina esgarriosa d'un dels més horribles poders del mal modern, el nazisme hitleria". Odi no, justícia sí, era el pensament dels 4.000 congregats davant el majestuós Capitoli, l'edifici de l'Ajuntament romà.

Però a Roma també durant el procés s'han pogut veure milers de cartells firmats per un grupet neo-nazi que es definia com I Camera-ti (els Camarades). El text era prou explícit: "Llibertat per a Priebke. A tu, avui presoner de miserables renegats, renovem el jurament de qui encara sap lluitar". Nombrosos testimonis dels fiscals han rebut trucades d'amenaça que segons la policia no podien ser de persones aïllades sinó de grups organitzats.

Un episodi important per acabar d'aixecar sospites sobre el cas Priebke va ser el que va protagonitzar el mes de juny l'antic co-

mandant de les SS Karl Hass, de 84 anys. Hass, ara també reclamat per les autoritats alemanyes, va viure a Itàlia després de la guerra sense cap problema fins que la primavera passada es va instal·lar a Suïssa. Aquest ex-comandant, que també va participar en la matança de les Fosses Ardeatines, com Priebke, sota les ordres del seu comandant Herbert Kappler, va decidir presentar-se al procés del seu ex-company per fer importants revelacions sobre l'actuació de Priebke aquell fatídic 24 de març del 1944. De tota manera, de sobte, Hass degué rebre serioses amenaces perquè no parlés, d'altra manera no s'explica que intentés fugir per la finestra de l'Hotel Gerber de Roma la vigília de la declaració. Hass és ara a l'hospital recuperant-se d'una fractura de cadera fruit de la caiguda. El fiscal general de la ciutat alemanya de Dortmund va cursar la setmana passada un mandat d'arrest contra Hass i una petició d'extradició a les autoritats italianes.

Hass és una bona mostra de com Itàlia, els serveis secrets occidentals i la mateixa Alemanya han protegit moltes vegades els criminals de guerra nazis. L'ex-comandant de les SS, a més de repetir —com ho fa Priebke— que no és un criminal de guerra, ha afirmat: "He treballat per al govern alemany del 1956 al 1966 per recuperar les despulles dels soldats alemanys morts a Itàlia durant la guerra... El govern alemany sap molt bé qui sóc, què he fet i on em podien trobar".

El fiscal general de Dortmund havia declarat uns dies abans que per a Alemanya, Karl Hass, estava oficialment mort, però la veritat és que l'ex-oficial nazi ha viscut 50 anys a Itàlia i sembla que diu la veritat encara que només sigui en això. Del 1956 al 1966, Hass feia el recompte de soldats alemanys morts i els identificava per encàrrec de les autoritats alemanyes al mausoleu de Misterbianco, prop de la ciutat siciliana de Catània. Després es va casar amb una noia de Parma, va viure dos anys a Sicília, a Roma i més tard a Albiate, a la regió de Milà. A la guia telefònica d'aquesta ciutat encara figura

Odessa ha desaparegut?

Dimarts de la setmana passada el Tribunal Federal de Justícia, la més alta instància judicial alemanya, va confirmar la pena de dos anys i tres mesos de presó contra Meinolf Schoenborn, de 40 anys, acusat de voler reconstituir el Front Nacionalista (NF), un partit neonazi prohibit el 1992 arran de les violències xenòfobes en una Alemanya en què no passa setmana sense agressions racistes.

Alemanya ha demanat ara l'extradició d'Erich Priebke i també la de Karl Hass, amb el criteri que ells sí que faran justícia. Els nostàlgics del Partit Nacional-Socialista d'Adolf Hitler són contínuament perseguits pels tribunals alemanys, però ningú no ignora que els processats no són els autèntics "cervells" del perillós ressorgiment de les organitzacions neonazis a Europa.

Recentment, arran de diverses operacions fetes per les policies de Suècia, Estats Units i Brasil, s'han detectat indicis d'una organització internacional que opera com l'antiga xarxa Odessa, que amb la complicitat de governs com els de Perón, Strossner o Franco va possibilitar que milers de caps del nazisme fugiren a Llatinoamèrica un cop acabada la guerra.

De fet, durant el procés d'Erich Priebke, també la policia italiana ha pogut detectar estranys moviments de coneguts líders neonazis alemanys, austríacs, espanyols, francesos i llatinoamericans, amb la celebració de reunions a diferents ciutats italianes prop de Roma. Diverses persones cridades a testificar en el procés Priebke, van rebre trucades anònimes amb amenaces per a la seva seguretat i la dels seus familiars.

Ja no es necessària la continuïtat de la ruta Gènova-Barcelona-Vigo-un port de Sudamèrica, per ajudar a escapar els vells criminals de guerra nazis, però sí que s'apunta la possibilitat que la infraestructura de la vella Odessa hagi servit per reorganitzar en aquests moments la internacional neonazi formada per joves per a qui un assassí com Priebke és un autèntic heroi. **V. L.**

La internacional neonazi es refà. Torna a ser important.

el seu nom. Contactes amb Priebke n'ha tingut sempre i no oculta que el 79 o el 80, Erich Priebke va sopar amb ell a casa seva a la cèntrica via del Tritone de Roma. Hass ha insinuat moltes vegades que treballava a la postguerra per als serveis secrets dels EUA. "Els americans —explica Hass— busquen al general de les SS Waechier i m'havien donat dos mil dòlars per trobar-lo. Jo el tenia hostatjat a casa meua i amb aquells diners havíem begut junts moltes ampolles de xampany".

La sentència Priebke ha provocat protestes lògiques, ha aixecat

la indignació popular i ha ferit d'una manera difícil de reparar els ànims dels familiars de les víctimes de les Fosses Ardeatines i per extensió de totes les víctimes del nazisme repartides pel món. Però el cas Priebke, l'actuació d'Argentina, de la mateixa Itàlia i l'afer Hass, obren molts interrogants sobre el rerefons d'una història que més que passat es fa present. Odessa, l'organització que ha protegit l'escapada dels nazis continua funcionant?

Vicenç Lozano